



ФУНКЦІЇ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ВІД НАСИЛЬСТВА

ЛЕСЬКО Наталія Володимирівна - кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка»

В статті розглядається правовий статус уповноважених підрозділів органів Національної поліції в сфері захисту дітей від насильства. Розглядаються основні напрями удосконалення діяльності вищезгаданих суб'єктів в сфері захисту дітей від насильства.

Ключові слова: органи Національної поліції, діти, неповнолітні особи, насильство, жорстоке поводження з дітьми.

Вступ

Україна є учасницею більшості міжнародних договорів універсального характеру, прийнятих на рівні ООН, а також конвенцій Ради Європи, які відіграють провідну роль у міжнародному захисті прав дитини. Визнані міжнародні стандарти захисту дітей від насильства загалом втілені у національному законодавстві України. Положення національного законодавства свідчать, що державна політика захисту дітей від насильства та інших протиправних дій є одним із пріоритетів державно-правової політики України.

Проте, незважаючи на значні успіхи в боротьбі з насильством щодо дітей, прогрес носить все ще занадто повільний і фрагментарний характер. Ризик насильства щодо дітей, особливо дівчат, як і раніше присутній скрізь, у тому числі в інформаційному просторі і в місцях, де діти повинні бути в безпеці – в школах, в установах юстиції, під час дозвілля, спорту і вдома. Прогрес стримують

недостатнім інвестуванням у запобігання насильству, фрагментарною та недостатньо впроваджуваною національною політикою, дефіцитом даних і досліджень.

Саме тому метою цієї статті є дослідження функцій уповноважених підрозділів органів Національної поліції у сфері захисту дітей від насильства.

Стан дослідження проблеми

Значну увагу питанню подолання насильства над дітьми приділяли такі науковці: О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, М.А. Бондаренко, Е.В. Валькова, В.І. Ветрова, В.В. Галунька, А.О. Голая, І.П. Голосніченко, Л.Л. Гоголева, Л.В. Дорош, О.С. Доценко, Г.К. Ісмуханова, О.В. Ковальова, Р.А. Калюжний, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюк, С.О. Короєд, Є.В. Курінний, Л.В. Левицька, І.В. Литвиненко, О.В. Лисова, П.С. Матишевський, В.І. Олефір, С.С. Овчарук, Г.О. Пономаренко, В.М. Смітченко, О.В. Тюріна.

Виклад основного матеріалу

До служб і підрозділів у системі органів Національної поліції, які здійснюють протидію насильству в сім'ї, можна віднести службу дільничних інспекторів поліції та Департамент превентивної діяльності Національної поліції України.

Департамент превентивної діяльності у межах компетенції реалізує державну політику у сферах забезпечення публічної без-

пеки і порядку, безпеки дорожнього руху, організації роботи дозвільної системи, превентивної та профілактичної діяльності, запобігання та припинення насильства в сім'ї [1].

Департаменту своїй діяльності керується Конституцією та законами України, указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, іншими нормативно-правовими актами та Положенням про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України, затверджене наказом НПУ від 27.11.2015 р. №123.

Департамент превентивної діяльності Національної поліції України у порядку та в спосіб, визначений законодавством, здійснює контроль за додержанням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування; уживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням у дитячому середовищі, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі; уживає заходів із запобігання та припинення насильства в сім'ї; організовує індивідуальну превентивну роботу з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті із законом, роботу з протидії втягненню дітей у злочинну діяльність, пияцтво, жебрацтво та іншу протиправну діяльність [1].

Відзначимо, що обов'язок протидії насильству в сім'ї, як і будь-якому іншому правопорушенню, впливає із Закону України від 2.07.2015 р. № 580-VIII «Про Національну поліцію», у якому у ст. 2 зазначається, що основними завданнями поліції є: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [2].

Водночас слід зазначити, що заходи з попередження насильства в сім'ї, які здійснюються уповноваженими підрозділами органів внутрішніх справ, визначено в Законі України від 15 листопада 2001 року № 2789-III «Про попередження насильства в сім'ї». В органах внутрішніх справ заходи щодо попередження насильства в сім'ї здійснюють уповноважені підрозділи органів Національної поліції, які виявляють причини і умови, що сприяють проявам насильства в сім'ї, вживають у межах своїх повноважень заходи щодо їх усунення; беруть на профілактичний облік осіб, схильних до вчинення насильства в сім'ї, та проводять виховно-попереджувальну роботу з ними; відвідують сім'ї, члени яких перебувають на профілактичному обліку, за місцем їх проживання і проводять з ними профілактичну роботу; виносять офіційні попередження членам сім'ї про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї; приймають та розглядають у межах своїх повноважень, визначених законом, заяви і повідомлення про насильство в сім'ї або про реальну загрозу його вчинення; уживають відповідних заходів щодо припинення насильства в сім'ї, а також дій членів сім'ї, що направлені на виконання реальної загрози вчинення насильства в сім'ї; повідомляють членів сім'ї, де виникає реальна загроза вчинення насильства в сім'ї або де було вчинено насильство в сім'ї, про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатися; направляють жертв насильства в сім'ї до спеціалізованих установ для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства; виносять захисні приписи у випадках, передбачених цим Законом; контролюють виконання вимог захисних приписів; направляють осіб, які вчинили насильство в сім'ї, до кризових центрів для проходження корекційної програми; взаємодіють із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань попередження насильства в сім'ї, з органами опіки і піклування та спеціалізованими установами для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства у питаннях попередження насильства в сім'ї;

надають інформацію з питань попередження насильства в сім'ї на запит уповноважених органів; здійснюють інші повноваження щодо попередження насильства в сім'ї, передбачені законом [3].

Також важливо, що КУпАП наділяє органи внутрішніх справ владними повноваженнями у сфері адміністративно-правового регулювання протидії насильству в сім'ї шляхом здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності щодо складання на особу, яка вчинила адміністративне правопорушення, передбачене ст.173-2 КУпАП, протоколу про адміністративні правопорушення за вказаною статтею, застосовуючи при цьому засоби адміністративного примусу.

Таким чином, можемо констатувати, що органи внутрішніх справ здійснюють захист дітей від насильства шляхом попередження правопорушення, передбаченого ст. 173-2 КУпАП, його припинення, здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності щодо осіб, які вчинили таке насильство, що підпадає під ознаки адміністративного правопорушення, шляхом складання протоколів про адміністративні правопорушення, застосовуючи при цьому засоби адміністративного примусу [4,с. 54–55].

У своїй діяльності щодо захисту дітей від насильства уповноважені підрозділи органів Національної поліції керуються Конституцією України, законами України «Про Національну поліцію», «Про попередження насильства в сім'ї», КК України, КУпАП, КПК України, указами Президента України, постановами Кабінету Міністрів України, нормативними актами Міністерства внутрішніх справ України, Загальною декларацією прав людини, міжнародними правовими нормами, ратифікованими у встановленому порядку. До актів відомчого характеру, які регламентують діяльність органів поліції щодо захисту дітей від насильства, слід віднести Накази МВС України: Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів поліції в системі МВС України від 11.11.2010 р. № 550, Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів кримінальної поліції у справах дітей від 19.12.2012 р. № 1176, Про за-

твердження Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України від 10.10.2004 р. № 1177, Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення від 06.11.2015 р. № 1376, Про затвердження Положення про приймальники-розподільники для неповнолітніх органів внутрішніх справ від 13.07.1996 р. № 384, Про затвердження Статуту патрульно-постової служби поліції України від 28.07.1994 р. № 404 тощо.

Слід зазначити, що після прийняття Закону України «Про Національну поліцію» досі не внесені відповідні зміни до багатьох нормативно-правових актів, якими регулюється діяльність підрозділи Національної поліції України. Це суттєво ускладнює їх практичну діяльність, призводить до невідповідності нових назв сучасних підрозділів Національної поліції та тих, що згадуються в чинній нормативно-правовій базі. Отже, вкрай необхідним є найскоріше приведення всіх нормативно-правових актів у відповідність до Закону України «Про Національну поліцію».

Недосконалими і незавершеними є і структурні зміни в підрозділах Національної поліції, не визначено остаточно найменування посад працівників колишніх служб дільничних інспекторів поліції та кримінальної поліції у справах дітей, які сьогодні є структурними підрозділами Управління превентивної діяльності Національної поліції України. Поки що колишні працівники служби дільничних інспекторів поліції і кримінальної поліції у справах дітей мають назву «працівники превенції», без їх розмежування. Однак на нормативному рівні ці перейменування не врегульовані.

Іноді відсутність зазначеного розмежування і машинальне, без аналізу сутності, внесення змін до нормативно-правових актів призводить до недосконалості норм права, їх суперечності закону. Так, були внесені зміни до Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001 р. № 2789-III, згідно з якими ч. 2 ст. 6 викладена таким чином, що «повноваження уповноважених підрозділів органів Національної поліції

поширюються на випадки, коли жертва насильства в сім'ї або особа, стосовно якої існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, а також особа, що вчинила насильство в сім'ї, не досягли 18-річного віку». Виходить, що повноваження відповідних підрозділів органів Національної поліції поширюються лише на зазначені випадки. Хоча сутність цієї норми була саме в розмежуванні повноважень підрозділів, які займаються справами дітей, і підрозділів, які попереджають насильство в сім'ї між дорослими [5, с.109–110].

Волощук А.М. основні напрями удосконалення діяльності служби дільничних інспекторів поліції у сфері захисту дітей від насильства поділяє на внутрішні та зовнішні, кожен з яких, у свою чергу, поділяється на правовий та організаційний. Організаційний елемент передбачає вдосконалення організації системи попередження насильства щодо дітей органами виконавчої влади, на які покладено здійснення такого попередження, та громадськими організаціями, а також вдосконалення системи взаємодії даних органів [6, с. 163].

Одним із недоліків організації попередження насильства в сім'ї на державному рівні є відсутність спеціально підготовлених фахівців як у державних, так і громадських організаціях (психологів, юристів, соціальних та медичних працівників тощо), а також недостатність спеціалізованих закладів для жертв насильства в сім'ї (зокрема, притулків та центрів медико-соціальної реабілітації). Також організаційний елемент даного напрямку вдосконалення діяльності служби дільничних інспекторів поліції щодо попередження насильства щодо дітей включає в себе достатнє фінансування програм попередження насильства в сім'ї, кризових центрів, притулків та центрів соціально-медичної реабілітації.

Внутрішній напрямок вдосконалення діяльності служби дільничних інспекторів поліції щодо попередження насильства щодо дітей безпосередньо пов'язаний з діяльністю служби дільничних інспекторів поліції [6, с. 164].

Правовий елемент передбачає вдосконалення існуючих відомчих нормативно-

правових актів, які регулюють попередження насильства в сім'ї і органами внутрішніх справ. Організаційний елемент включає в себе вдосконалення структурної організації служби дільничних інспекторів поліції, а також вдосконалення взаємодії з іншими службами та підрозділами органів внутрішніх справ.

На теперішній час існує велика кількість недоліків в організації роботи органів внутрішніх справ, у тому числі, служби дільничних інспекторів поліції, щодо попередження насильства в сім'ї, а саме: недостатнє кадрове забезпечення служби дільничних інспекторів поліції, відсутність системної роботи щодо організації раннього виявлення насильства в сім'ї або його загрози та запобігання проявам насильства; відсутність спеціально підготовлених фахівців, недостатність фахової підготовки у напрямі використання сучасних технологій роботи як з жертвами, так і з агресорами; недосконала система надання допомоги потерпілим від насильства; низька ефективність методів впливу на осіб, які вчиняють насильство в сім'ї [7, с.34-35].

Висновок

Підсумовуючи все вищесказане, відзначимо, що в нашій державі необхідно змінити стереотипи, що пов'язані з проблемами захисту дітей від насильства, а також проводити постійний моніторинг якості послуг, що надаються потерпілим від насильства, та ефективності реалізації Закону України «Про попередження насильства в сім'ї».

Для вдосконалення нормативно-правового регулювання діяльності органів Національної поліції щодо захисту дітей від насильства необхідно розробити та прийняти новий нормативно-правовий акт. На нашу думку, даний нормативний акт має передбачати принципи, цілі, завдання, правові засади діяльності органів Національної поліції щодо захисту дітей від насильства, перелік служб та підрозділів органів Національної поліції, що здійснюють захист дітей від насильства, їх функції, права та обов'язки у цій сфері, форми і методи їх діяльності, форми взаємодії.

АНОТАЦІЯ

У статті досліджується правовий статус уповноважених підрозділів органів Національної поліції у сфері захисту дітей від насильства. Розглядаються основні напрями удосконалення діяльності вищезазначених суб'єктів у сфері захисту дітей від насильства.

Ключові слова: органи Національної поліції, діти, неповнолітні особи, насильство, жорстоке поводження з дітьми.

Окрім того, для вдосконалення діяльності органів Національної поліції доцільно запровадити не менше ведення статистичної звітності виявлених злочинів та адміністративних правопорушень, що пов'язані з вчинення насильницьких дій щодо дітей, а й веденням звітності щодо попереджених злочинів та адміністративних правопорушень у зазначеній сфері.

Література

1. Положенням про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України : Наказ НПУ від 27.11.2015 р. №123. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua>.
2. Про Національну поліцію: Закону України від 02.07.2015 р. № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua>.
3. Про попередження насильства в сім'ї : Закон України від 15 листопада 2001 року № 2789-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua>.

SUMMARY

The article investigates the legal status of authorized departments of the National Police in protecting children from violence. The main directions of improvement of activity of the aforementioned subjects in the field of protection of children from violence are considered.

Key words: National Police, children, minors, violence, ill-treatment of children.

4. Горбова Г.О. Адміністративно-правове регулювання протидії насильству в сім'ї : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Г.О. Горбова. – К., 2016. – 239с.
5. Ткаленко О.М. Адміністративно-правове забезпечення діяльності органів публічної адміністрації щодо попередження насильства в сім'ї відносно дітей: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / О.М. Ткаленко. – Одеса, 2016. – 237 с.
6. Волощук, Анатолій Миколайович. Діяльність органів внутрішніх справ щодо протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності: монографія /- А. М. Волощук, Х. П. Ярмакі, О. О. Чернишова. – О. : ОДУВС, 2013. – 175 с.
7. Механізм взаємодії органів державної влади та неурядових організацій у протидії жорстокому поводженню з дітьми. – Київ: Юристконсульт, 2005. –452 с.